

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001639

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-04-2024

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Четверик Віктор Костянтинович

2. Viktor K. Chetveryk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія

Дата захисту: 08-09-2022

Спеціальність за освітою: 035 Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 035.04.22

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21.03.11, 16.20

Тема дисертації:

1. Виразний потенціал ступенів порівняння в мові російської поезії XX–XXI століть
2. Expressive Potential of Degrees of Comparison in the Language of Russian Poetry of the XX–XXI Centuries

Реферат:

1. Репрезентована кваліфікаційна наукова праця присвячена недослідженому раніше поетичному потенціалу компаративних і суперлативних форм у віршованій мові та його художній реалізації. Цей аспект поетичної морфології й морфологічної поетики з позицій сучасного антропоцентричного підходу до вивчення фактів мови та мовлення монографічно описаний вперше. Актуальність теми дослідження зумовлена загальною антропоцентричною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій і визначається завданнями лінгвопоетики, яка акцентує увагу на проблемах вивчення експресивного потенціалу граматичних одиниць у поетичному функціонуванні й дослідженні способів формування поетичних смислів у віршованих текстах на граматичному і композиційно-граматичному рівнях. Компаративні й суперлативні форми, що функціонують у сучасній віршованій мові й поетичному просторі, досі детально не розглядалися щодо їхнього виразного потенціалу, який здатен формувати додаткові поетичні смисли, й актуалізації експресивних можливостей,

що визначає низьку ступінь розробленості обраної теми. Проблема представленої дисертації визначена необхідністю дослідження семантики, експресивного потенціалу, функціонування, особливостей створення компаративних і суперлативних форм і значень, а також їхнього статусу в сучасній мові поезії. Мета роботи полягає в дослідженні закономірностей функціонування компаративних і суперлативних форм, способів актуалізації граматичних значень таких форм і особливостей формування поетичних смислів на основі морфологічної семантики, а також у характеристиці продуктивності таких форм і визначенні їхнього місця в площині мовної та мовленевої систем та у відношенні щодо норми. Результати. Дисертаційне дослідження здійснено в руслі філологічного підходу до опису та аналізу поетичного тексту як системи будування, «трансляції» й реалізації певних поетичних смислів і естетичних установок через експлуатацію ресурсів мови, на підґрунті семантичного, естетичного та експресивного потенціалу мовних одиниць, які в поезії знаходять простір для максимальної реалізації свого лексичного і морфологічного, формально-семантичного й функціонального потенціалу, відтворюючи традиційні та створюючи індивідуальні поетичні смисли. У першому розділі увага приділяється розгляду прикметника і прислівника та їхнім ступеням порівняння як частинам мови, що мають особливу природу, що дає змогу їм вступати в тісну взаємодію з мовним оточенням у граматичному та семантичному контексті; розглянуто базові категорії та властивості прикметників і прислівників як частин мови, що нормативно формують ступені порівняння, та визначено потенційні (морфологічні, семантичні, стилістичні та ін.) можливості прикметників, прислівників та їхніх ступенів порівняння; схарактеризовано синтагматичну активність, рухливість їхніх значень. Проаналізовано особливості лінгвопоетичного вивчення прикметників і прислівників, граматичний статус цих частин мови та їхніх ступенів порівняння, а також ознаки та характеристики віршованого тексту, що впливають на можливості їхньої реалізації, виділяються принципи вивчення морфологічного рівня поезії. У репрезентованому дослідженні особливу увагу приділено теорії маркування щодо ступенів порівняння. За цією теорією марковані форми набувають явного вираження й виразності завдяки інтенсифікації їхньої семантики та ускладненої морфемної структури. На основі аналізу форм ступенів порівняння встановлено, що форми компаратива та суперлатива є маркованими щодо звичайного (нульового) ступеня порівняння, оскільки такі форми є структурно (морфемно) складнішим, а семантика таких одиниць у значній мірі ускладнена та інтенсифікована. Теорія маркованості та вказані підходи до маркованих / немаркованих форм порівняння підтверджують думку про загальномовну трьохступеневу класифікацію досліджуваних форм прикметника. Okремо розглянуто поняття градуальності, яка визначається як лексико-семантична категорія, що передає більшу або меншу міру прояву деякої ознаки, градація свідчить про процес трансформації ознаки, форми її прояву, посилення чи ослаблення щодо нульової точки на шкалі градації. У другому розділі досліджено універсальні способи актуалізації форм компаративна й суперлатива в поетичному тексті й формуванні сталих та контекстуальних смислів за віршового функціонування цих форм. Актуалізація мовних засобів у поетичному тексті здійснюється кількома способами: морфологічний відбір (селекція), граматична атракція та співпозиція. Поряд із ними виділені також відхід від загальнограматичної норми у вживанні морфологічних одиниць, локалізація одиниць у сильних позиціях віршованого тексту і под.

2. The presented qualifying scientific work is devoted to the previously unexplored poetic potential of comparative and superlative forms in poetic language and its artistic realization. This aspect of poetic morphology and morphological poetics from the position of the modern anthropocentric approach to the study of the facts of language and speech is monographically described for the first time. The relevance of the research paper is determined by the general anthropocentric orientation of modern linguistic studies and is determined by the tasks of linguopoetics, which emphasizes the problems of studying the expressive potential of grammatical units in poetic functioning and researching the ways of forming poetic meanings in poetic texts at the grammatical and compositional-grammatical levels. Comparative and superlative forms that function in modern poetic language have not yet been considered in detail regarding their expressive potential, which is capable of forming additional poetic meanings, and the actualization of expressive possibilities, which determines the low degree of development of the chosen topic. The problem of the presented research paper is determined by the need to study semantics, expressive potential, functioning, features of creating comparative and superlative forms and meanings,

as well as their status in the modern language of poetry. The purpose of the research paper is to study the regularities of the functioning of comparative and superlative forms, ways of actualization of the grammatical meanings in such forms, and the peculiarities of the formation of poetic meanings based on morphological semantics, as well as to characterize the productivity of such forms and determine their place in the plane of language and speech systems and relation to the norm. The results. The research paper was carried out in line with the traditional philological approach to the description and analysis of the poetic text as a system of construction, conveyance, and realization of certain poetic meanings and aesthetic attitudes through the exploitation of language resources, based on the semantic, aesthetic and expressive potential of linguistic units that realize in poetry maximum of their lexical, morphological, formal-semantic and functional potential, reproducing traditional and creating individual poetic meanings. In the first chapter, attention has been given to the consideration of adjectives and adverbs and their degrees of comparison as parts of speech that have a special nature, which enables them to enter into close interaction with the linguistic environment in a grammatical and semantic context; the basic categories and properties of adjectives and adverbs as parts of speech that normatively form degrees of comparison are considered, and the potential (morphological, semantic, stylistic, etc.) possibilities of adjectives, adverbs and their degrees of comparison are determined; the syntagmatic activity of these parts of speech, the mobility of their meanings are characterized. The peculiarities of the linguopoetic study of adjectives and adverbs, the grammatical status of these parts of speech and their degrees of comparison, as well as the signs and characteristics of the poetic text that affect the possibilities of their implementation are analyzed, and the principles of studying the morphological level of poetry are highlighted. In the presented study, special attention has been given to the theory of markedness in terms of degrees of comparison. According to this theory, marked forms get clear expression and expressiveness due to the intensification of their semantics and complicated morpheme structure. Based on the analysis of the forms of degrees of comparison, it is established that the forms of the comparative and superlative are marked regarding the positive degree of comparison, because such forms are structurally (morphemically) more complex, and the semantics of such units is significantly complicated and intensified. The theory of markedness and the specified approaches to marked / unmarked forms of comparison confirm the opinion about a common language's three-level classification of the studied adjective forms. The concept of gradation is considered separately, which is defined as a lexical-semantic category that conveys a greater or lesser degree of manifestation (expression) of a characteristic, gradation indicates the process of transformation of a characteristic, the form of its manifestation (expression), strengthening or weakening relative to the zero point on the gradation scale. In the second chapter, the universal ways of actualization of the comparative and superlative forms in the poetic text and the formation of permanent and contextual meanings during the poetic functioning of these forms are explored.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Четверик В.К. Формы сравнительной степени в лирике Булата Шалвовича Окуджавы. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. № 39, т. 1. С. 80–84.
- Четверик В.К. Соположение как способ актуализации форм компаратива в пространстве русскоязычной поэзии. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2020. № 44. С. 70–73.

- Четверик В.К. К вопросу об экспрессивности степеней сравнения прилагательного в поэтической речи (на материале русскоязычных поэтических произведений XX и XXI века). Мова і культура. (Науковий журнал). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. Вип. 21. Т. V (194). С. 287–294.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Скоробогатова Олена Олександрівна
2. Olena O. Skorobohatova

Кваліфікація: д. філол. н., доцент, 10.02.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0214-188

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Палатовська Олена Володимирівна
2. Olena V. Palatovska

Кваліфікація: к. філол. н., професор, 10.02.02

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний лінгвістичний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125289

Місцезнаходження: вул. Велика Васильківська, буд. 73, Київ, 03680, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Голікова Оксана Миколаївна

2. Oksana M. Holikova

Кваліфікація: к.філол.н., доц., 10.02.02

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

Код за ЄДРПОУ: 02071180

Місцезнаходження: вул. Кирпичова, буд. 2, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Радчук Ольга Вячеславівна

2. Olga V. Radchuk

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0343-6796

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=fLmjqmUAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Степанченко Іван Іванович

2. Ivan I. Stepanchenko

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9983-201

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Голобородько Костянтин Юрійович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Голобородько Костянтин Юрійович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Новолокін Антон Володимирович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна